

בית מדרש - הוצאה לאור

נהורא דשמעתתא

גליון אקטואלי מרתק מבית היוצר של אש התורה

דיני העמדת 'קפסולה' בשבת

כמחיצה העשויה לצניעות, דמותרת בשבת נוכן מצטרפים למנין משני עבריה, וכמבואר במשנ"ב (נ"ה מ"ט) דאם יש תשעה במקום א' ואחד אחר הוילון שפורסים לצניעות **מצטרפים**].

אך אם יש לו ענין במחיצה גם בכדי לאפשר לעצמו לשבת לפני שהעומד מאחוריו יסיים תפילת שמונ"ע, או כדי שיוכל לשבת בשמחת תורה בשעת ההקפות. לכא' יהיה בזה חשש עשיית מחיצה המתרת בשבת. ואף שכוונתו גם לשם הגנה, מ"מ מבואר בארחות שבת (פרק ט' מ"ג) דכל שדעתו להשתמש במחיצה **גם** לצורך מחיצה המתרת, יש להחמיר ולאסור הגם שיש לו ב' כוונות, לצורך צניעות ולצורך מחיצה המתרת.

[ובעיקר הדבר יש להבחין, שמאחר והמחיצה שקופה אין בזה היתר אלא לענין ישיבה לפני המתפלל, ולא לענין לעבור בד' אמותיו, וכמבואר במשנ"ב (ק"ב ב'), דלענין לעבור לפניו שיש בזה בלבול כוונתו, לא סגי בחילוק רשות ומחיצה י'.

ולענין שימוש בקפסולה כמחיצה היתר ישיבה בשמחת תורה, יש לדון להתיר, מפני שבדרך כלל יש מחיצת בני אדם הסובבת את הס"ת, ובאותו זמן שיש מחיצה של אנשים אין צורך

במחיצה נוספת כדי להתיר, וכיון שבשעת יצירתה לא היה זקוק להשתמש בה כמחיצה מתרת, תו ליכא איסורא במה שנעשית אח"כ מחיצה המתרת מאליה. ודוק היטב.

יש לדון בענין ה"קפסולה" בבתי הכנסת [העשויה משתי קרשים ("לייסטים") וביניהם ניילון שקוף, היוצרים מחיצת הגנה בין מתפלל לחבירו], איך הדין כשנפלה בשבת ונתבטלה המחיצה, **האם מותר לשוב ולהעמיד אותה בשבת?**

תשובה: בנוגע להעמדת מחיצה ארעית בשבת מצינו שתלוי הדבר בדעתו, דאם כוונתו לצורך צניעות בעלמא **מותר** להעמידה בשבת, אבל אם כוונתו להשתמש בה בתורת "מחיצה המתרת" **אסור**, שיצירת מחיצה כזו יש בה חשיבות ואסורה מדרבנן משום "בונה". וכמבואר בשש"כ (כ"ד, כ"ז)

מסקנא דשמעתתא

נידונים אקטואליים בדאי ההלכה

רב המכון רבי צבי דותן שליט"א - מורה הוראה ודאש כולל רצופות אחיסמך

"מותר להעמיד ארבע מחיצות עראי סביב למיטתו של חולה כדי לשמור על מנוחתו, **כיון שאינן באות להתיר**". אך כדי להתיר לחולה להתפלל [כגון שבמיטה לידו יש חולה שאינו נקין] פסק להלן שם (סעיף ל"ג) **שאסור**, דהוי מחיצה המתרת.

ומטעם זה אסרו הפוסקים להעמיד בשבת מחיצה לפני המתפלל כדי שיהיה מותר לעבור לפניו בד' אמותיו, דיש בזה משום העמדת מחיצה המתרת (חוט שני ח"ב עמ' רס"א, אהל עראי אות ק"א).

וכן נקטו מטעם זה, שאסור למשוך חוט מחלון לחלון בבית הכנסת בשמחת תורה, כדי ליצור צורת הפתח, הנועדה לאפשר לאנשים לשבת בשבת בזמן שרוקדים עם ספרי התורה [שאסור לשבת בשעת ההקפות, אלא אם כן יש מחיצה בין האדם לבין הס"ת], דיש בזה איסור משום עשיית מחיצה המתרת (אהל עראי קיצור הלכות אות צ"ה).

אכן, במקום שהמחיצה כבר קיימת, מותר להעבירה ממקום למקום, דגם במקומה הראשון יכלה לשמש כמחיצה מתרת, ואין כאן בנייה חדשה. וכל האיסור הוא רק להעמיד **בתחילה** בשבת (כמבואר בפמ"ג שט"ז ג).

ומעתה נראה לענין קפסולת קורונה הנהוגה בימינו, דאם כל כוונתו רק כדי להמנע מהדבקה, נמצא שאין זו אלא

ניתן לקבל את הגליון ישירות למייל! שלחו בקשה ל: A9768552@gmail.com

גליון חשוון תשפ"א

צורתא דשמעתתא

סקידה מקיפה של סוגיה הלכתית

הרב מנחם אדלר - דאש בית המדרש

הנידון ההלכתי המרתק - הנובע מתעשיית המזון בימינו

כידוע, הדין הוא שיש להקדים ברכה פרטית לברכת שהכל. ועל כן כשיש לפנינו ב' מאכלים, שהאחד ברכתו שהכל והשני ברכתו אדמה/העצמות - עלינו להקדים ולברך על הדבר שברכתו מסויימת לפני שנברך שהכל על המאכל השני.

אך דין זה נקלע לשאלה סבוכה, כאשר המאכל שברכתו שהכל אין ברכתו ודאית אלא מפני הספק. וכגון במקרה של צ'יפס ונקניקיות, ברכת נקניק הסויה "שהכל" היא מספק, שכן יש צד גדול שברכתו "אדמה", אך מחמת הספק אנו מברכים עליו "שהכל". ונמצא מעתה, שאם יקדים ויברך "אדמה" על הצ'יפס, הרי נפטר בברכה זו גם הנקניק לצד שברכתו אדמה, ואם יבוא לברך עליו "שהכל" - **הרי זו ספק ברכה לבטלה!**

שתי דרכים בפוסקים לפתרון הבעיה

ואכן, כדי להמנע מבעיה זו של חשש ספק ברכה לבטלה, דעת האליה רבה (רי"ב כ), הבן איש חי (פנחס ט"ז, וברב פעלים ח"ב כ"ז), באור לציון (ח"ב מ"ז ל"א), וכך הורה ב"זאת הברכה" (בירור הלכה מ"ט) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שבמקרים אלו **יש להפוך את הסדר**, ולהקדים את ברכת שהכל לברכה הפרטית, כדי להמנע מספק ברכה לבטלה.

וע"ש ב"זאת הברכה" שערך רשימה של מאכלים הנובעים מתעשיית המזון הענפה בימינו, שברכתם "שהכל" מספק, ויש להקדים בהם ברכת שהכל לברכה הפרטית: **א.** פיצוחים וסוכריה או שוקולד, יקדים לברך שהכל, דיתכן מאד שהם נפטרים ב'העץ'. **ב.** חלוחה ופרי האדמה, יקדים לברך שהכל על החלוחה [ע"פ שיע"ת ר"ה ז' דיתכן שהחלוחה ברכתו האדמה]. **ג.** שניצל במעטה דק ופתיתים, יקדים שהכל על השניצל שמא ברכת השניצל מזונו. **ד.** ירק ונבטים, יקדים שהכל על הנבטים שמא ברכתם האדמה. **ה.** קורנפלקס או במבה העשויים מקמח תירס ועוגה, יקדים שהכל, שיש אומרים שברכת התירס מזונו (משנ"ב רח לג). וע"ש ציורים נוספים.

מי מעלה על דעתו,

שבאכילת צ'יפס

עם נקניקיות,

שניצל עם פתיתים,

שוקולד ופיצוחים,

ועוד מגוון צירופים

של ב' מיני

מאכלים, קיימת

בעיה הלכתית קשה

ומסובכת?

אכן, דעת הפמ"ג (בכמה דוכתו), השדי חמד (מערכת ברכות סי' א' אות ד'), מהרש"ם (ח"א קס"ט), וכך הורה למעשה בשבט הלוי (ח"א כ"ב). שאין צורך להפוך את הסדר, אלא יקדים הברכה הפרטית ויכוין **להדיא** שאינו רוצה לפטור את המאכל המסופק. (ועיי ליבון הברכה (י"ג) שהוכיח דלדבריהם צריך לכוין להדיא, ולא מהני מה שבסתמא אין דעתו לפטור).

ומה שהפוסקים הנ"ל לא ניחא להו בעצה זו, עד שהכריעו לעבור על דיני הקדימה ולהפוך את סדר הברכות, בפשוטו הוא משום שחששו לדעת התבואות שור (יר"ד י"ט י"ז), שאין אדם יכול להגביל את כח הברכה ע"י דעתו, והברכה חלה ופוטרת כל שיש בכוחה לפטור. וממילא גם אם יתכוין להדיא שלא לפטור את המאכל שברכתו מסופקת, לא תועיל לו דעתו זאת, והברכה תחול ותפטור. ונמצא שאם יבוא לברך עליו "שהכל" ייכנס בספק ברכה לבטלה. נוכח ביאר הכרעה זו ב"זאת הברכה", בירור הלכה ל"א].

האופנים שלכו"ע ניתן להגביל את כח הברכה

אולם הנה בתבו"ש עצמו נתקשה, שיש סתירה לדבריו מדברי השו"ע (קע"ד ד'), שהביא מחלוקת אם ברכת הגפן של ההבדלה פוטרת את היין שבתוך הסעודה שלאחריה, וסיים המחבר שכדי להוציא נפשו מפלוגתא יכוין בברכת היין שבהבדלה **שלא להוציא** בברכתו את היין שלאחריו, ומבואר להדיא ששייך להגביל את ברכתו.

וכתב התבואות שור דשאני התם דין של הבדלה חלוק מין שבסעודה, דזה בא למצוה וזה בא לשתות, וכיון דחלוקין בעניינם יכול להגביל את ברכתו שלא לערבבן יחד, "אבל דבר שאינו משונה כלל מחבירו לא מצינו שיפסקן במחשבתו לברך על כל אחת". ומבואר שמודה התבו"ש דשייך להגביל את הברכה בדברים החלוקים זה מזה מצד עצמן.

ועפ"י כתב בשערי תשובה (סי' ח' סעיף י"ד), בהא דנחלקו המחבר והרמ"א במי שפשט טליתו על דעת לשוב ולהתעטף מיד אם צריך לחזור ולברך, וכתב בשע"ת דכדי להוציא נפשו מפלוגתא יכוין בברכתו שלא לפטור אלא לבישה ראשונה, ואזי גם לרמ"א יוכל לברך כשיחזור ויתעטף. והוסיף דזה אתי שפיר גם לתבואות שור, דכיון שהלבישה השנית אינה לפניו, וכשיחזור ויתעטף פנים חדשות באו לכאן, בכה"ג יכול לחלק ברכתו גם לדעת התבואות שור. וכע"ז כתב בביאור הלכה שם לענין הפושט טליתו בבית המרחץ, דטוב שיכוין בבקר שלא תפטור ברכתו אלא את הלבישה שעד המרחץ, ואז יוכל לברך לכו"ע על הלבישה שאח"כ.

ומבואר בזה, דלא רק כשהדברים חלוקים מצד עצם מהותם ועניינם, אלא גם כשהן שווים מצד עצמם, אלא שיש ביניהם הפסק וחילוק, שנחשב מה שאח"כ כפנים חדשות, גם בזה מודה התב"ש דיכול להגביל ולחלק את הברכה.

[והנה בספר וזאת הברכה (ביורו הלכה לא) כתב, שמודה התבואות שור דאפשר להגביל את הברכה היכא שאין כל הפירות לפניו, דדוקא כשכולן לפניו נגרים על כרחו ונפטרים בברכתו. ולהנתבאר יש לזה מקום מסבא, דכשכולן לפניו חשיב אכילה אחת ואין מקום לחלק הברכה ביניהם, משא"כ כשחלק מהפירות אינם לפניו, כשבאים אח"כ לפניו הו"ל כפנים חדשות ושייך להגבילן מלהכלל בברכתו. ולפי"ז מצאנו עצה חדשה במאכל מסופק, שיקדים לברך על הודאי לפני שייגשו את הספק לפניו [או שיוציאו מלפניו], ויברך על הודאי ויכוין שלא לפטור הספק בברכתו, דבכה"ג שאין המסופק לפניו גם להתב"ש יוכל להגביל את ברכתו. וכך כתב גם בזאת הברכה (ביורו הלכה סוף סימן לא').

ולאור הגדרים שנתבאר, דנו לומר במגילת ספר (סי' כ"ה) ובבר אלמוגים (סי' קמ"ח), שגם לדעת התבואות שור יועיל שיקדים את הודאי ויכוין שלא תפטור ברכתו את הספק, מפני שעצם החילוק בין המאכל הודאי למאכל המסופק, שזה ברכתו העץ לכתחילה וזה דינו בשהכל מחמת הספק, בזה גופא חולק הספק שם לעצמו, והוי כחילוק בין המינים הנותן אפשרות להגביל את הברכה ולחלקה ביניהם גם לדעת התבואות שור.

והוסיף במגילת ספר דאף כי סברא זו מחודשת, מ"מ מאחר שדעת רוב הפוסקים כהפרי חדש (רמ"ע מפאנו, חכ"צ, ב"ח וט"ז תרלט, יד יהודה, חק יעקב, מאמר מרדכי, נהר שלום, אליה רבה, בן איש חי, כף החיים, פתח הדביר (קעז), חכמת שלמה וברכי יוסף (מו), סדר היום (שבחכמת שלמה שם), פרי מגדים, משנ"ב [שעה"צ רטו יח], ועוד), דבכל דוכתא יוכל להגביל ברכתו, אי"כ אף אם נחוש לשיטת התב"ש, יש לצרף סברא הנ"ל דבכהאי גוונא גם התבואות שור מודה.

[מתוך הקונטרס "תורת הברכה" על פ' כיצד מברכין שיר"ל ע"י המכון, להרחבה יעוי' במקור]

מה דעתכם? תגובות מעט הקודאים

בנוגע למה שנתבאר בגליון הקודם בשיטת הרמ"א שאם אין הסוכה ראויה לשינה אין יוצאים בה אף לאכילה, דאין זה דין בחפצא של הסוכה אלא על הגברא שצריך לעקור דירתו לאכילה ולשינה. ולכן אם עושה ב' סוכות א' לאכילה וא' לשינה שפיר דמי:

לענין לאכול בסוכה שאינו יושן בה, י"ל דאפילו סוכה ברחוב ראוי לישן בו לאלו שישנים ברחוב, והרי סוכה מב' דפנות שלמות כשירה, ורק סוכה שיש שם קור ואינו ראוי כלל לשינה אינו יכול לצאת באכילה בה, ומה שכתבתם לחדש במי שעושה ב' סוכות, לא משמע כן בדעת החולקים על הרמ"א, עיין שע"ת.

לגבי תופר קשה לקבל החידוש דבעינן לדבק ב' דברים שוים, דאי"כ נאמר דגם המחבר ב' בגדים עם דבק לא יהא חייב, דאינו מחברו בחוטים שדומה לבגד, אלא עיקר מלאכה זו היא לחבר ב' דברים ביחד, וכמו בבונה חייב בכל מיני בונה. ולענין כפתורים פשוט שאינו דומה כלל לתופר, כיון שאינו מתאחד ביחד.

בנוגע לשאלה בגליון הקודם, מדוע היושב בסוכה לא יפטור מתפילה במנין מדיון עוסק במקומו פטור מן המצוה, נתקבלו התגובות הבאות:

מי שנמצא בסוכתו אינו נקרא עוסק במצוה, שאין בזה שום עשיה והתעסקות, וכן לענין נשים בלולב כל מה שהן מברכות וציונו היינו לאנשים, וכל מצאיות קיום מצוותן תלוי לפי שאנשים מקיימים אותן, וכיון שאינן מחויבות כל שכן ששייך עליהם לומר מצוות לא צריכות כוונה, ושוב לא יוכלו לברך.

דוד אריה שליזנר, מח"ס "ארץ דשא" על מ"ב

בנוגע לשאלה דמי שיושב בסוכה יפטור מתפילה מדיון עוסק במצוה, יש להחמיר את השאלה, דאם אכן פטור מללכת לתפילה או אסור כיון שעוסק במצוה ואסור לעזבה!

אך י"ל שאינו עוסק ממש רק מקיים, דומה למש"כ המ"ב סי' לח ע"ח דמי שלבוש תפילין אינו פטור מדיון העוסק במצוה רק בשעה שלבושן. וא"כ לגבי ישיבה בסוכה הוי תמיד כלבוש בתפילין ולא כלבוש. וי"ל בטעם הדבר דהרי יכול לא לישון ולא מבטל בזה את העשה (לר"ה"פ דלא כסוד שורש העבודה). אולם מסתבר שכשאוכל הכיית בלילה הא' פטור ממצוה אחרת דבזה יש חיוב גמור ודומה יותר למי שלבוש עתה את תפילו.

על השאלה הב' י"ל דכבר קבלו הנשים את המצוה כחובה (כעין מעריב לגברים) וגם אם ל"ה ממש כחובה (כגון לגבי השכר) מ"מ לגבי תנאי ופירטי המצוה הוי הכל כמו הגברים וא"כ מיד שמגביהות את הלולב מקיימות.

הרב רפאל בוכניק

תגובת המערכת. א. בנוגע לחידוש שמועיל ב' סוכות, הנה מצאנו ורחב לבבינו שכלל החיזיון שרצינו לומר כבר יסד כן והאר"ק בזה בטוטר"ד הגרי"מ הכהן רובין שליט"א, בקובץ מוריה תשרי תשע"ד, ע"ש שהאר"ק להוכיח ולהכריח כיסוד הדברים מכ"ד.

ב. הנידון אם מי שיושב בסוכה מקרי 'עוסק', לכאף תלוי בפלוגתת ראשונים. שבתוס' סוכה כה. נקטו דהלבוש ציצית נחשב עוסק במצוה, ומה שלא נפטר מכל המצוות היינו רק משום שיכול לקיים שניהם. אולם הר"ן שם חילק דהלבוש בציצית אינו נחשב עוסק אלא מקיים. ולדברי הר"ן יש מקום לטעון דגם יושב בסוכה אינו עוסק אלא מקיים, אבל לדברי התוס' גם היושב בסוכה נחשב עוסק במצוה, וכאן לא שייך הטעם דאפשר לקיים שניהם, שהרי כשיצא להתפלל תבטל מצות סוכה.

ג. הנושא שצריך בתופר שתי דברים שווים מיוסד מאד, ועל כן הגר"פ פאלק (בעל מחזה אליהו), הגר"נ קרליץ, ועוד רבים (אשרי האיש ארח ח"ב מג"א בשם הגר"ש אלישיב שהקל בזה, וכ"ה גם בארחות שבת פ"א הע"י י) נקטו להלכה כסוד זה.

מספרי המכון

סקירה על אחד מספרי המכון

ספר "תורת התרומה", מראי מקומות בהירים ומפורטים ע"ס המשניות במסכת תרומות, פרקים א' - ו'. ונוסף בו קונטרס "זהב התרומה" - מערכה בשיטות הראשונים לשיטתם בכמה נידונים ביסודות גדרים כח ההפרשה ומהות חלות התרומה. וכן "קונטרס הדימוע", המפלס דרך בהגדרת סוגיות תערובת תרומה בחולין.

נהורא לנשמה טיפים להיום מאושרים בדרך התורה

יש שתי אפשרויות לעבור את החיים: אחת - יותר קלה ונוחה גופנית, אך בלי סיפוק ואושר נפשי - לעשות "רק מה שחייבים"! ושניה - יותר מאמץ ופחות נוח - גופנית, אך עם אושר וסיפוק עצומים לנפש - לעשות גם מה שלא חייבים! ההסתכלות השטחית נמשכת אחרי המנוחה הגופנית, מתוך מחשבה שגויה ששם האושר נמצא, אך האמת המתגלה אחרי התבוננות ומחשבה מעמיקה, שמנוחה ונחת גופנית אין בה שמחה וסיפוק לנפש, והנחת וה'כיף' מביאים בעקבותם תסכול ודכאון!

דוקא המאמץ והיגיעה לשמח את הזולת ולעשות נחת רוח לבורא - מעבר למה שחייבים! ממלאים את הנפש סיפוק שמחה ואושר עילאיים, המהווים עונג עילאי פי כמה, מתענוג הגוף המתרווח במנוחתו. דוקא מי שמחפש אושר ותענוג כבר בעולם הזה - שווה לו להתאמץ!

מדוע מי ששכח 'טל ומטר' צריך לחזור?! במה חלוק הוא ממי שלא כיון ב'אבות'?

לעיונה שאלות מדהקות בהלכה המעשית בימינו

מצינו בש"ע (ק"א א') לענין כוונה בברכה ראשונה של שמונה עשרה, "המתפלל צריך שיכווין באבות, ואם לא כיוון אע"פ שכיון בכל השאר יחזור ויתפלל".

וברמ"א השיג על זה וכתב "והאידנא אין חוזרין בשביל חסרון כוונה, שאף בחזרה קרוב הוא שלא יכוין, אם כן למה יחזור?" [והוסיף בשער הציון (סי' צ"ו) דלפי"א אם בדרך כלל מכיון אלא שארע לו כעת סיבה מיוחדת שהפריעה כוונתו, יכול לחזור].

ויש לעורר לפי"ז, מדוע אם כן נקטינן להלכה דמי ששכח להזכיר "טל ומטר" וסיים תפילתו צריך לחזור ולהתפלל. הא בשלמא מי שיודע בעצמו שמכוין באבות, וכל החסרון שלו הוא רק ששכח לבקש "טל ומטר" מובן שצריך לחזור ולבקש.

אבל מי שאינו יודע בעצמו שבודאי יכוין באבות, וכדברי הרמ"א שהאידנא "קרוב הוא שלא יכוין", ואשר מטעם זה נקט הרמ"א שאין לחזור ולהתפלל אף כשיודע שלא כיון באבות וחייב מן הדין לחזור ולהתפלל, דמ"מ נקטינן "שב ואל תעשה עדיף" מפני שמסתמא לא יכוין באבות ולא ירויח כלום בחזרת התפילה. אם כן גם במקרה ששכח לבקש "טל ומטר" וצריך לחזור מן הדין, מ"מ נאמר שהאידנא אין ענין לחזרת תפילתו, דאף אם בפעם השניה יוסיף "טל ומטר" מ"מ קרוב לודאי שלא יכוין באבות, ונמצא שלא ירויח כלום בתפילתו השנית.

[ואין להקשות דאם כן לא יתפלל אדם כלל, שהרי קרוב לודאי שלא יכוין באבות ומה יועיל בתפילתו. דזה חזינן שעל כל פנים חייבוהו תפילה אחת. ורק לענין חזרה נקטינן שאין לו לחזור כל שמסופק אם יצליח לכוין באבות].

לתגובות והערות: מייל: A9768552@gmail.com פקס: 077-470-4472

בתי מדרש העוסקים בהלכות שביעית
לקראת השביעית הבעל"ט (תשפ"ב)
יכולים לקבל חינם את הספר
"תורת השביעית"

- מראי מקומות בהירים ומפורטים
על פרק שביעי ושמיני במסכת שביעית
מהסוגיות ועד להלכה האקטואלית
ניתן לשלוח בקשה ל:
A9768552@gmail.com

אנו רוצים להקדיש שיעור
משניות לעילוי נשמת יקיריכם

ללא עלות!

A9768552@gmail.com